

ІНКЛЮЗИВНИЙ ТУРИЗМ У КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ

Оксана Кравченко

доктор педагогічних наук, професор,
декан факультету соціальної та психологічної освіти,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
E-mail: Okskravchenko@ukr.net

Система соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з ООП засобами інклюзивного туризму являє собою комплекс взаємопов'язаних компонентів, орієнтованих на реалізацію визначених реабілітаційних цілей і виокремлення яких закладено в понятті «соціально-психологічна реабілітація» та змісті й спрямованості технології «інклюзивного туризму»: аналіз діагностичної інформації про дитину й оцінку її реабілітаційного потенціалу; прогнозування і розробка індивідуальних програм реабілітації; якісний характер реалізації корекційно-розвивальних і реабілітаційних програм, що вимагають участі в їх реалізації сім'ї, фахівців міждисциплінарної команди; урахування оздоровчого впливу природи, естетичний та культурний розвиток; моніторинг якості наданих впливів і оцінку ефективності реабілітації.

Для реалізації мети та завдань система соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з ООП засобами інклюзивного туризму передбачає такі *напрями*:

1. *Організаційно-управлінський* – створення умов для ефективної реалізації інноваційної системи соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з ООП засобами інклюзивного туризму.

Завдання: розробка нормативно-правової бази діяльності на основі вітчизняного законодавства; розробка реабілітаційних послуг, що надаються дітям в умовах інклюзивного туризму; адаптація чинних програм, методик, технологій роботи з дітьми цієї категорії в умовах подорожі та відпочинку; розробка єдиної концепції соціально-психологічної реабілітації; розробка індивідуальних програм реабілітації на основі МКХ – ДП; забезпечення інформаційних умов реалізації системи, а також механізму соціального партнерства; забезпечення необхідних матеріально-технічних і фінансових умов реалізації системи; укладення реєстру туристичних об'єктів та домовленості про дозвіл моніторингу стосовно доступності; забезпечення необхідних кадрових умов; розробка програми мотивації співробітників на підвищення якості надання реабілітаційних послуг.

2. *Діагностичний напрям* – комплексна діагностика особливостей психофізичного стану дитини з інвалідністю.

Завдання: забезпечення комплексної діагностики і моніторинг особливостей психофізичного розвитку; розробка індивідуальних рекомендацій спеціальної допомоги і підтримки в умовах відпочинку та оздоровлення; координація діяльності закладів освіти, соціальних служб та закладів відпочинку чи туристичних об'єктів; моніторинг результатів реалізації індивідуальної програми реабілітації.

3. *Інформаційно-аналітичний напрям* – створення умов для якісного аналізу та переробки інформації, необхідної для реалізації програми.

Завдання: облік та соціальне паспортування дітей, які отримують послугу інклюзивного туризму; створення банку даних туристичних об'єктів та закладів відпочинку, програм реабілітації, методичних рекомендацій для інклюзивного туризму за нозологіями.

4. *Науково-методичний напрям* – узагальнення досвіду і наукові дослідження в рамках реалізації системи.

Завдання: виявлення проблем, суперечностей, загроз реалізації процесу; розробка і внесення коректив; аналіз, оцінка й узагальнення результатів реалізації; організація й

проведення конференцій, семінарів, круглих столів; публікація наукових видань; прогнозування і моделювання форм, методів і технологій.

5. *Консультативний напрям* – координація дій фахівців із розробки рекомендацій дитині, батькам та фахівцям.

Завдання: координація дій фахівців міждисциплінарної команди з реалізації індивідуальних програм реабілітації на основі МКХ – ДП; розробка рекомендацій батькам.

6. *Напрямок комплексної реабілітації за видами:*

6.1. Психологічна реабілітація – надання кваліфікованої психологічної та педагогічної допомоги дітям.

Завдання: забезпечення діагностики розвитку найвищих психічних функцій (пам'яті, мислення, уваги, мови, сприйняття), особливостей емоційно-вольового й особистісного розвитку дитини, його поведінки, психологічного мікроклімату в середовищі;

6.2. Освітня реабілітація – надання кваліфікованої психологічної та педагогічної допомоги дітям.

Завдання: розробка індивідуальної програми психолого-педагогічного аспекту реабілітації; консультування дітей та фахівців з питань розвитку, навчання, виховання; корекція порушень емоційно-вольової та особистісної сфер дитини; профілактика вторинних відхилень, деструкцій та деформацій у розвитку дитини і сімейних взаємовідносин; просвітницька і консультаційна діяльність.

6.3. Соціально-педагогічна реабілітація – створення умов для ефективної соціальної реабілітації дітей з інвалідністю як фактору їх успішної соціальної адаптації.

Завдання: розробка індивідуальної програми соціальної реабілітації дитини; моніторинг реалізації програми; формування в дитини навичок життєвої компетентності, у тому числі – культурно-гігієнічної, самообслуговування і соціально-побутової орієнтації, просторово-часової орієнтації, комунікаційної діяльності і свідомої регуляції власної поведінки, свідомого формування адекватних взаємовідносин зі світом як основи соціальної активності і соціальної мобільності; сприяння інтеграції і включення в соціум;

6.4. Сімейна реабілітація – соціально-психологічна допомога батькам у вихованні дітей шляхом спільної пізнавальної, культурної, рекреаційної, оздоровчої діяльності.

Завдання: формування і розвиток у дітей і їх батьків навичок адекватних міжособистісних відносин.

6.5. Рекреаційна реабілітація – створення умов для розвитку творчих здібностей дитини, реалізації можливості їх творчого самовираження в умовах дозвілля та відпочинку.

Завдання: розробка індивідуальної програми творчої реабілітації дитини; моніторинг результатів реалізації індивідуальної програми; організація творчої реабілітації через ізопарію, музикотерапію, хореографію і танцетерапію, ігротерапію, глинотерапію, а також під час занять у гуртках, творчих лабораторіях і колективах тощо; розробка програми загально організаційної творчої роботи, включаючи тематичні свята, народні й сімейні свята, фестивалі тощо; організація рекреаційних заходів в умовах відпочинку й оздоровлення; організація відвідування закладів культури, проведення колективних свят.

6.6. Медична реабілітація – надання кваліфікованої медико-соціальної допомоги дітям та їх батькам.

Завдання: вивчення стану здоров'я; розробка індивідуальної програми медичного аспекту реабілітації; надання якісних соціально-медичних послуг, відповідно до індивідуальної програми реабілітації; проведення здоров'язберігаючих заходів, що сприяють укріпленню здоров'я; використання традиційних та інноваційних методик реабілітації й оздоровлення, відповідно до індивідуальних показань; забезпечення соціально-медичного патронажу дитини і його батьків; моніторинг стану здоров'я дитини під час маршрутів.

6.7. Професійна та трудова реабілітація – створення умов для проведення соціально-трудова та професійної реабілітації.

Завдання: проведення профконсультування, навчання доступним професійним навичкам, у тому числі самообслуговування і соціальної поведінки; сприяння в організації праці на дому; сприяння у створенні робочих місць на дому.

6.8. Фізкультурно-спортивна реабілітація – створення умов для проведення соціальної реабілітації засобами фізичної культури і спорту.

Завдання: взаємодія з медичними працівниками з питань фізичного стану здоров'я, медичних протипоказань до того чи того виду спорту; формування й закріплення в дітей культурно-гігієнічних навичок, проведення занять лікувальної гімнастики, оздоровчого бігу та ходьби.

7. Напрямок співпраці міждисциплінарної команди – забезпечення умов комплексної допомоги дітям та їх батькам.

Список використаних джерел:

1. Колупасва А. А. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі : навч.-метод. посіб. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 304 с.
2. Инвалидность детей с хронической соматической патологией / Корнев Н. М. и др. Харьков : Основа, 2002. 212 с.
3. Кравченко О. О. Освітньо-виховний, реабілітаційний та оздоровчий потенціал інклюзивного туризму в умовах інклюзивного навчання : монографія. Умань : Візаві, 2022. 272 с.
4. Петренко Ю., Барабаш Ю. Характеристика змісту та напрямів соціальної реабілітації (адаптації) осіб зі стійкими фізичними, інтелектуальними та психічними порушеннями в інтернатних установах системи соціального захисту населення. *Україна: аспекти праці*. 2017. №3. URL: http://uap.in.ua/download/all/Vy-pusky-2017-roku/UAP3_17_2.pdf (дата звернення: 31.10.2022).